

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια
(3. Saṃyutta Nikāya - Aṭṭhakathā)

2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας (2. Nidānavagga-
aṭṭhakathā)

3. Συνδεδεμένες ομιλίες για τα στοιχεία (3. Dhātusaṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια

2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας

3. Dhātusaṃyuttaṃ

1. Nānattavaggo

1. Dhātunānattasuttavaṇṇanā

85. Dhātusaṃyuttassa paṭhame nissattaṭṭhasuññataṭṭhasaṅkhātena sabhāvaṭṭhena dhātūti laddhanāmānaṃ dhammānaṃ nānāsabhāvo dhātunānattaṃ. Cakkhudhātūtiādīsu cakkhupasādo cakkhudhātu, rūpārammaṇaṃ rūpadhātu, cakkhupasādavatthukaṃ cittaṃ cakkhuviññādhātu. Sotapasādo sotadhātu, saddārammaṇaṃ saddadhātu, sotapasādavatthukaṃ cittaṃ sotaviññādhātu. Ghānapasādo ghānadhātu, gandhārammaṇaṃ gandhadhātu, ghānapasādavatthukaṃ cittaṃ ghānaviññādhātu. Jivhāpasādo jivhādhātu, rasārammaṇaṃ rasadhātu, jivhāpasādavatthukaṃ cittaṃ jivhāviññādhātu. Kāyapasādo kāyadhātu, phoṭṭhabbārammaṇaṃ phoṭṭhabbadhātu, kāyapasādavatthukaṃ cittaṃ kāyaviññādhātu. Tisso manodhātuyo manodhātu, vedanādayo tayo khandhā sukhumarūpāni nibbānaṅca dhammadhātu, sabbampi manoviññāṇaṃ manoviññādhātūti. Ettha ca soḷasa dhātuyo kāmāvacarā, avasāne dve catubhūmikāti. Paṭhamam.

2. Phassanānattasuttavaṇṇanā

86. Dutiye uppajjati phassanānattanti nānāsabhāvo phasso uppajjati. Tattha cakkhusamphassādayo cakkhuviññāṇādisampayuttā, manosamphasso manodvāre paṭhamajavanasampayutto, tasmā. Manodhātuṃ paṭiccāti manodvārāvajjanaṃ kiriyāmanoviññādhātuṃ paṭicca paṭhamajavanasamphasso uppajjatīti ayamettha attho. Dutiyaṃ.

3. Nophassanānattasuttavaṇṇanā

87. Tatiye no manosamphassaṃ paṭicca uppajjati manodhātūti manodvāre paṭhamajavanasampayuttaṃ phassaṃ paṭicca āvajjanakiriyāmanoviññādhātu no uppajjatīti evamattho daṭṭhabbo. Tatiyaṃ.

4. Vedanānānattasuttavaṇṇanā

88. Catutthe cakkhusamphassajā vedanāti sampaṭicchana manodhātuto paṭṭhāya sabbāpi tasmiṃ dvāre vedanā vatteyyuṃ, nibbattiphāsukatthaṃ pana anantaraṃ sampaṭicchana vedanameva gahetuṃ vaṭṭatīti vuttaṃ. Manosamphassaṃ paṭiccāti manodvāre āvajjanasamphassaṃ paṭicca paṭhamajavanavedanā, paṭhamajavanasamphassaṃ paṭicca dutiyajavanavedanāti ayamadhippāyo. Catutthaṃ.

5. Dutiya vedanānānattasuttavaṇṇanā

89. Pañcame tatiyacatutthesu vuttanayāva ekato katvā desitāti. Iti dutiyādīsu catūsu suttesu manodhātum manodhātūti agahetvā manodvārāvajjanaṃ manodhātūti gahitaṃ. Sabbāni cetāni tathā tathā kathite bujjanakānaṃ ajjhāsayena desitāni. Ito paresupi eseva nayo. Pañcamaṃ.

6. Bāhiradhātunānattasuttavaṇṇanā

90. Chaṭṭhe pana pañca dhātuyo kāmāvacarā, dhammadhātu catubhūmikāti. Chaṭṭhaṃ.

7. Saññānānattasuttavaṇṇanā

91. Sattame rūpadhātūti āpāthe patitaṃ attano vā parassa vā sātākaveṭhanādivatthukaṃ rūpārammaṇaṃ. Rūpasaññāti cakkhuviññāṇasampayuttā saññā. Rūpasaṅkappoti sampaṭicchanādīhi tīhi cittehi sampayutto saṅkappo. Rūpacchandoti rūpe chandikataṭṭhena chando. Rūpapariḷāhoti rūpe anuḍahanatṭhena pariḷāho. Rūpapariyesanāti pariḷāhe uppanne sandiṭṭhasambhatte gahetvā tassa rūpassa paṭilābhatthāya pariyesanā. Ettha ca saññāsaṅkappachandā ekajavanavārepi nānājavanavārepi labbhanti, pariḷāhapariyesanā pana nānājavanavāreyeva labbhanti. Evaṃ kho, bhikkhave, dhātunānattanti ettha ca evaṃ rūpādīnānāsabhāvaṃ dhātum paṭicca rūpasaññādinānāsabhāvasaññā uppajjati iminā nayena attho veditabbo. Sattamaṃ.

8. Nopariyesanānānattasuttavaṇṇanā

92. Atṭhame no dhammapariyesanaṃ paṭicca uppajjati dhammapariḷāhoti evaṃ āgataṃ paṭisedhamattameva nānaṃ. Atṭhamaṃ.

9. Bāhiraphassanānattasuttādivaṇṇanā

93-94. Navame uppajjati rūpasaññāti vuttappakāre ārammaṇe uppajjati saññā. Rūpasaṅkappoti tasmimyeva ārammaṇe tīhi cittehi sampayuttasaṅkappo. Rūpasamphassoti tadevārammaṇaṃ phusamāno phasso. Vedanāti tadeva ārammaṇaṃ anubhavamānā vedanā. Chandādayo vuttanayāva. Rūpalābhoti pariyesitvā laddhaṃ saha taṇhāya ārammaṇaṃ “rūpalābho”ti vuttaṃ. Ayaṃ tāva sabbasaṅgāhikanayo ekasmiṃ yevārammaṇe sabbadhammānaṃ uppattivāsena vutto. Aparo āgantukārammaṇamissako hoti - rūpasaññā rūpasaṅkappo phasso vedanāti ime tāva cattāro dhammā dhuvaparibhoge nibaddhārammaṇe honti. Nibaddhārammaṇaṃ itthaṃ kantaṃ manāpaṃ piyaṃ yaṃkiñci viya upaṭṭhāti, āgantukārammaṇaṃ pana yaṃkiñci samānampi khobhetvā tiṭṭhati.

Tatridaṃ vatthu - eko kira amaccaputto gāmiyehi parivārito gāmamajjhe ṭhatvā kammaṃ karoti. Tasmiṃcassa samaye upāsikā nadiṃ gantvā nhatvā alaṅkatapaṭiyattā dhātigaṇaparivutā gehaṃ gacchati. So dūrato disvā “āgantukamātugāmo bhavissati”ti saññaṃ uppādetvā “gaccha, bhaṇe jānāhi, kā esā”ti purisaṃ pesesi. So gantvā taṃ disvā paccāgato, “kā esā”ti puṭṭho yathāsabhāvaṃ ārocesi. Evaṃ āgantukārammaṇaṃ khobheti. Tasmim uppanno chando rūpachando nāma, tadeva ārammaṇaṃ katvā uppanno pariḷāho rūpapariḷāho nāma, sahāye gaṇhitvā tassa pariyesanaṃ rūpapariyesanā nāma, pariyesitvā laddhaṃ saha taṇhāya ārammaṇaṃ rūpalābho nāma.

Uruvalliavāsī cūḷatissatthero panāha - “kiñcāpi bhagavatā phassavedanā pāḷiyā majjhe gahitā, pāḷiṃ pana parivaṭṭetvā vuttappakāre ārammaṇe uppannā saññā rūpasaññā, tasmimyeva saṅkappo rūpasāṅkappo tasmim chando rūpacchando, tasmim pariḷāho rūpapariḷāho, tasmim pariyesanā rūpapariyesanā, pariyesitvā laddhaṃ saha taṇhāya ārammaṇaṃ rūpalābho. Evaṃ laddhārammaṇe pana phusanaṃ phasso, anubhavanaṃ vedanā. Rūpasamphasso rūpasamphassajā vedanāti idaṃ dvayaṃ labbhati”ti. Aparampi avibhūtavāraṃ nāma gaṇhanti. Ārammaṇaṃhi sāṇipākārehi vā parikkhittaṃ tiṇapaṇṇādīhi vā paṭicchannaṃ hoti, taṃ “upaḍḍhaṃ diṭṭhaṃ me ārammaṇaṃ, suṭṭhu naṃ passissāmī”ti olokayato tasmim ārammaṇe uppannā saññā rūpasaññā nāma. Tasmimyeva uppannā saṅkappādayo rūpasāṅkappādayo nāmāti veditabbā. Etthāpi ca saññāsaṅkappaphassavedanāchandā ekajavanavārepi nānājavanavārepi labbhanti, pariḷāhapariyesanālābhā nānājavanavāreyevāti. Dasamaṃ uttānamevāti. Navamadasamāni.

Nānattavaggo paṭhamo.

2. Dutiyavaggo

1. Sattadhātusuttavaṇṇanā

95. Dutiyavaggassa paṭhame ābhādhātūti ālokadhātu. Ālokassapi ālokaasiṇe parikammaṃ katvā uppannajjhānassāpīti sahārammaṇassa jhānassa etaṃ nāmaṃ. Subhadhātūti subhakasiṇe uppannajjhānavasena sahārammaṇajjhānameva. Ākāśānañcāyatanameva ākāśānañcāyatanadhātu. Saññāvedayitanirodhova saññāvedayitanirodhadhātu. Iti bhagavā anusandhikusalassa bhikkhuno tattha nisīditvā pañhaṃ pucchitukāmassa okāsaṃ dento desanaṃ niṭṭhāpesi.

Andhakāraṃ paṭiccāti andhakāro hi ālokena paricchinno, ālokopi andhakārena. Andhakārena hi so pākaṭo hoti. Tasmā “andhakāraṃ paṭicca paññāyati”ti āha. Asubhaṃ paṭiccāti etthāpi ese va nayo. Asubhaṃhi subhena, subhañca asubhena paricchinnaṃ, asubhe sati subhaṃ paññāyati, tasmā evamāha. Rūpaṃ paṭiccāti rūpāvacarasamāpattiṃ paṭicca. Rūpāvacarasamāpattiyā hi sati ākāśānañcāyatanasamāpatti nāma hoti rūpasamatikkamo vā, tasmā evamāha. Viññāṇañcāyatanadhātuādīsupi ese va nayo. Nirodhaṃ paṭiccāti catunnaṃ khandhānaṃ paṭisaṅkhāappavattiṃ paṭicca. Khandhanirodhañhi paṭicca nirodhasamāpatti nāma paññāyati, na khandhapavattiṃ, tasmā evamāha. Ettha ca catunnaṃ khandhānaṃ nirodhova nirodhasamāpattīti veditabbo.

Kathaṃ samāpatti pattabbāti kathaṃ samāpattiyo kīdisā samāpattiyo nāma hutvā pattabbāti? Saññāsamāpatti pattabbāti saññāya atthibhāvena saññāsamāpattiyo saññāsamāpattiyo nāma hutvā pattabbā. Saṅkhārāvasesasamāpatti pattabbāti sukhumasaṅkhārānaṃ avasiṭṭhatāya saṅkhārāvasesasamāpatti nāma hutvā pattabbā. Nirodhasamāpatti pattabbāti nirodhova nirodhasamāpatti nirodhasamāpatti nāma hutvā pattabbāti attho. Paṭhamam.

2. Sanidānasuttavaṇṇanā

96. Dutīye sanidānanti bhāvanapuṃsakametaṃ, sanidāno sapaccayo hutvā uppajjati attho. Kāmadhātuṃ, bhikkhave, paṭiccāti ettha kāmavitakkopi kāmadhātu kāmāvacaradhammāpi, visesato sabbākusalampi. Yathāha -

“Tattha katamā kāmādhātu? Kāmapaṭisaṃyutto takko vitakko saṅkappo appanā byappanā cetaso abhiniropanā micchāsaṅkappo, ayaṃ vuccati kāmādhātu. Heṭṭhato avīcinirayaṃ pariyantaṃ karitvā uparito paranimmitavasavattī deve antokaritvā yaṃ etasmiṃ antare etthāvacarā ettha pariyāpannā khandhadhātuāyatanā rūpā vedanā saññā saṅkhārā viññāṇaṃ, ayaṃ vuccati kāmādhātu. Sabbepi akusalā dhammā kāmādhātū”ti.

Ettha sabbasaṅgāhikā asambhinnāti dve kathā honti. Kathaṃ? Kāmādhātuggahaṇena hi byāpādadhātuvihimsādhātuyo gahitā hontīti ayaṃ sabbasaṅgāhikā. Tāsaṃ pana dvinnāṃ dhātūnaṃ visuṃ āgatattā sesadhammā kāmādhātūti ayaṃ asambhinnakathā. Ayamidha gahetabbā imaṃ kāmādhātuṃ ārammaṇavasena vā sampayogavasena vā paṭicca kāmāsaññā nāma uppajjati. Kāmāsaññāṃ paṭiccāti kāmāsaññāṃ pana sampayogavasena vā upanissayavasena vā paṭicca kāmāsaṅkappo nāma uppajjati. Iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo. Tīhi ṭhānehīti tīhi kāraṇehi. Micchā paṭipajjatīti ayāthāvapaṭipadaṃ aniyyānikapaṭipadaṃ paṭipajjati.

Byāpādadhātuṃ, bhikkhavi ettha byāpādavittakkopi byāpādadhātu byāpādopi. Yathāha -

“Tattha katamā byāpādadhātu? Byāpādapāṭisaṃyutto takko vitakko...pe... ayaṃ vuccati byāpādadhātu. Dasasu āghātavatthūsu cittassa āghāto paṭivirodho kopo pakopo...pe... anattamanatā cittassa, ayaṃ vuccati byāpādadhātū”ti.

Imaṃ byāpādadhātuṃ sahaajātapaccayādivasena paṭicca byāpādasaññā nāma uppajjati. Sesam purimanayeneva veditabbaṃ.

Vihimsādhātuṃ, bhikkhavi ettha vihimśāvitakkopi vihimśādhātu vihimśāpi. Yathāha -

“Tattha katamā vihimśādhātu? Vihimśāpāṭisaṃyutto takko vitakko...pe... ayaṃ vuccati vihimśādhātu. Idhekacco pāṇinā vā leḍḍunā vā daṇḍena vā satthena vā rajjuyā vā aññataraññatarena vā satte viheṭṭeti. Yā evarūpā heṭṭhanā viheṭṭhanā himsanā vihimśanā rosanā parūpaghāto, ayaṃ vuccati vihimśādhātū”ti.

Imaṃ vihimśādhātuṃ sahaajātapaccayādivasena paṭicca vihimśāsaññā nāma uppajjati. Sesamidhāpi purimanayeneva veditabbaṃ.

Tiṇadāyeti tiṇagahane araññe. Anayabyasananti avuḍḍhiṃ vināsaṃ. Evameva khoti ettha sukkhatiṇadāyo viya ārammaṇaṃ datṭhabbaṃ, tiṇukkā viya akusalasaññā, tiṇakaṭṭhanissitā pāṇā viya ime sattā. Yathā sukkhatiṇadāye ṭhapitaṃ tiṇukkaṃ khippaṃ vāyāmitvā anibbāpentassa te pāṇā anayabyasanaṃ pāpuṇanti. Evameva ye samaṇā vā brāhmaṇā vā uppannaṃ akusalasaññāṃ vikkhambhanatadaṅgasamucchedappahānehi nappajahanti, te dukkhaṃ viharanti.

Visamagatanti rāgavisamādīni anugataṃ akusalasaññāṃ. Na khippameva pajahatīti vikkhambhanādivasena sīghaṃ nappajahati. Na vinodetīti na nīharati. Na byantīkarotīti bhaṅgamattampi anavasesento na vigatantaṃ karoti. Na anabhāvaṃ gametīti na anuabhāvaṃ gameti. Evaṃ sabbapadesu na - kāro āharitabbo. Pāṭikaṅkhāti pāṭikaṅkhitabbā icchitabbā.

Nekkhammadhātum, bhikkhaveti ettha nekkhammavitakkopi nekkhammadhātu sabbepi kusalā dhammā. Yathāha -

“Tattha katamā nekkhammadhātu? Nekkhammapaṭisaṃyutto takko vitakko...pe... sammāsaṅkappo, ayaṃ vuccati nekkhammadhātū”ti.

Idhāpi duvidhā kathā. Nekkhammadhātuggahaṇena hi itarāpi dve dhātuyo gahaṇaṃ gacchanti kusaladhammapariyāpannattā, ayaṃ sabbasaṅgāhikā. Tā pana dhātuyo visum dīpetabbāti tā ṭhapetvā sesā sabbakusalā nekkhammadhātūti ayaṃ asamhinnā. Imaṃ nekkhammadhātum saḥajātādipaccayavasena paṭicca nekkhammasaṅgā nāma uppajjati. Saṅgādhāni paṭicca vitakkādayo yathānurūpaṃ.

Abyāpādadhātum, bhikkhaveti ettha abyāpādavitakkopi abyāpādadhātu abyāpādopi. Yathāha -

“Tattha katamā abyāpādadhātu? Abyāpādapaṭisaṃyutto takko...pe... ayaṃ vuccati abyāpādadhātu. Yā sattesu metti mettāyanā mettāyitattaṃ mettācetovimutti, ayaṃ vuccati abyāpādadhātū”ti.

Imaṃ abyāpādadhātum paṭicca vuttanayeneva abyāpādasaṅgā nāma uppajjati.

Aviḥṃsādhātum, bhikkhaveti etthāpi aviḥṃsāvitakkopi aviḥṃsādhātu karuṇāpi. Yathāha -

“Tattha katamā aviḥṃsādhātu? Aviḥṃsāpaṭisaṃyutto takko...pe... ayaṃ vuccati aviḥṃsādhātu. Yā sattesu karuṇā karuṇāyanā karuṇāyitattaṃ karuṇācetovimutti, ayaṃ vuccati aviḥṃsādhātū”ti.

Imaṃ aviḥṃsādhātum paṭicca vuttanayeneva aviḥṃsāsaṅgā nāma uppajjati. Sesam sabbattha vuttānusāreṇa veditabbaṃ. Dutiyam.

3. Giṇṇakāvasathasuttavaṇṇanā

97. Tatiye dhātum, bhikkhaveti ito paṭṭhāya ajjhāsayaṃ dhātūti dīpeti. Uppajjati saṅgāti ajjhāsayaṃ paṭicca saṅgā uppajjati, diṭṭhi uppajjati, vitakko uppajjati. Idhāpi “kaccāno paṇhaṃ pucchissatī”ti tassa okāsadānatthaṃ ettāvatāva desanaṃ niṭṭhāpesi. Asammāsambuddhesūti chasu satthāresu. Sammāsambuddhāti mayamasma sammāsambuddhāti. Kiṃ paṭicca paṇṇāyatīti kismiṃ sati hotīti? Satthārānaṃ uppannaṃ diṭṭhiṃ pucchati. Asammāsambuddhesu tesu sammāsambuddhā eteti evaṃ uppannaṃ titthiyasāvakānampi diṭṭhiṃ pucchatiyeva.

Idāni yasmā tesam avijjādhātum paṭicca sā diṭṭhi hoti, avijjādhātu ca nāma mahatī dhātu, tasmā mahatiṃ dhātum paṭicca tassā uppattiṃ dīpento mahatī kho esātiādimāha. Hīnaṃ, kaccāna, dhātum paṭiccāti hīnaṃ ajjhāsayaṃ paṭicca. Paṇidhīti cittaṭṭhapaṇaṃ. Sā panesā itthibhāvaṃ vā makkaṭāditiracchānabhāvaṃ vā patthentassa uppajjati. Hīno puggaloti yassete hīnā dhammā uppajjanti, sabbo so puggalopi hīno nāma. Hīnā vācāti yā tassa vācā, sāpi hīnā. Hīnaṃ ācikkhatīti so ācikkhantopi hīnameva ācikkhati, desentopi hīnameva desetīti sabbapadāni yojetabbāni. Upapattīti dve upapattiyo paṭilābho ca nibbatti ca. Nibbatti hīnakulādivasena veditabbā, paṭilābho cittuppadakkhaṇe hīnattikavasena. Kathaṃ? Tassa hi pañcasu nīcakulesu uppajjanato hīnā nibbatti, vessasuddakulesu uppajjanato majjhimā, khattiyabrāhmaṇakulesu uppajjanato paṇitā. Dvādasākusalacittuppadānaṃ

pana paṭilābhato hīno paṭilābho, tebhūmakadhammānaṃ paṭilābhato majjhimo, navalokuttaradhammānaṃ paṭilābhato paṇīto. Imasmiṃ pana tḥāne nibbattiyeva adhippetāti. Tatiyaṃ.

4. Hīnādhimuttikasuttavaṇṇanā

98. Catutthe saṃsandantīti ekato honti. Samentīti samāgacchanti, nirantarā honti. Hīnādhimuttikāti hīnajjhāsaya. Kalyāṇādhimuttikāti kalyāṇajjhāsaya. Catutthaṃ.

5. Caṅkamasuttavaṇṇanā

99. Pañcame passatha noti passatha nu. Sabbe kho eteti sārīputtatthero bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ mahāpaññaṃ yadidaṃ sārīputto”ti mahāpaññesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “khandhantaraṃ dhātvantaraṃ āyatanantaraṃ satipaṭṭhānabodhipakkhiyadhammantaraṃ tilakkhaṇāhataṃ gambhīraṃ pañhaṃ pucchissāmā”ti mahāpaññaṃ parivārenti. Sopi tesāṃ pathaviṃ pattharento viya sinerupādato vālikaṃ uddharanto viya cakkavālapabbataṃ bhindanto viya sineruṃ ukkhipanto viya ākāsaṃ vitthārento viya candimasūriye utthāpento viya ca pucchitapucchitaṃ katheti. Tena vuttaṃ “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū mahāpañña”ti.

Mahāmoggallānopi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ iddhimantānaṃ yadidaṃ mahāmoggallāno”ti iddhimantesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “parikammaṃ ānisaṃsaṃ adhiṭṭhānaṃ vikubbaṃ pucchissāmā”ti iddhimantova parivārenti. Sopi tesāṃ vuttanayeneva pucchitapucchitaṃ katheti. Tena vuttaṃ “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū mahiddhikā”ti.

Mahākassapopi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ dhutavādānaṃ yadidaṃ mahākassapo”ti dhutavādesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “dhutaṅgaparihāraṃ ānisaṃsaṃ samodhānaṃ adhiṭṭhānaṃ bhedaṃ pucchissāmā”ti dhutavādāva parivārenti. Sopi tesāṃ tatheva pucchitapucchitaṃ byākaroti. Tena vuttaṃ “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū dhutavādā”ti.

Anuruddhattheropi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ dibbacakkhukānaṃ yadidaṃ anuruddho”ti dibbacakkhukesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “dibbacakkhussa parikammaṃ ānisaṃsaṃ upakkilesaṃ pucchissāmā”ti dibbacakkhukāva parivārenti. Sopi tesāṃ tatheva pucchitapucchitaṃ katheti. Tena vuttaṃ “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū dibbacakkhukā”ti.

Puṇṇattheropi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ dhammakathikānaṃ yadidaṃ puṇṇo mantāṇiputto”ti dhammakathikesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “dhammakathāya saṅkhepavittāragambhīruttānavacitrakathādīsū taṃ taṃ ākāraṃ pucchissāmā”ti dhammakathikāva parivārenti. Sopi tesāṃ “āvuso, dhammakathikena nāma ādito parisāṃ vaṇṇetuṃ vaṭṭati, majjhe suññataṃ pakāsetuṃ, ante catusaccavasena kūṭaṃ gaṇhitu”nti evaṃ taṃ taṃ dhammakathānayaṃ ācikkhati. Tena vuttaṃ “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū dhammakathikā”ti.

Upālīttheropi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ vinayadharānaṃ yadidaṃ upālī”ti vinayadharesu etadagge tḥapito. Iti naṃ “garukalahukaṃ satekicchaatekicchaṃ āpattānāpattiṃ pucchissāmā”ti

vinayadharāva parivārenti. Sopi tesam pucchitapucchitam tatheva katheti. Tena vuttam “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū vinayadharā”ti.

Ānandattheropi bhagavatā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ bahussutānaṃ yadidaṃ ānando”ti bahussutesu etadagge ṭhapito. Iti naṃ “dasavidhaṃ byañjanabuddhiṃ aṭṭhuppattiṃ anusandhiṃ pubbāparaṃ pucchissāmā”ti bahussutāva parivārenti. Sopi tesam “idaṃ evaṃ vattabbaṃ, idaṃ evaṃ gahetabba”nti sabbaṃ katheti. Tena vuttam “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū bahussutā”ti.

Devadatto pana pāpiccho icchāpakato, tena naṃ “kulasaṅgaṇhanaparihāraṃ nānappakāraṃ kohaṇṇataṃ pucchissāmā”ti pāpicchāva parivārenti. Sopi tesam taṃ taṃ niyāmaṃ ācikkhati. Tena vuttam “sabbe kho ete, bhikkhave, bhikkhū pāpicchā”ti.

Kasmā panete avidūre caṅkamimsūti. “Devadatto satthari paduṭṭhacitto anattahampi kātuṃ upakkameyyā”ti ārakkhaggahaṇatthaṃ. Atha devadatto kasmā caṅkamīti? “Akārako ayaṃ, yadi kārako bhavēyya, na idha āgaccheyyā”ti attano katadosapaṭicchādanatthaṃ. Kiṃ pana devadatto bhagavato anattaṃ kātuṃ samattho, bhagavato vā ārakkhakiccaṃ atthīti? Natthi. Tena vuttam “aṭṭhānametaṃ, ānanda, anavakāso, yaṃ tathāgato parūpakkamena parinibbāyeyyā”ti. Bhikkhū pana satthari gāravena āgatā. Teneva bhagavā evaṃ vatvā “vissajjehi, ānanda, bhikkhusaṅgha”nti vissajjāpesi. Pañcamaṃ.

6. Sagāthāsuttavaṇṇanā

100. Chaṭṭhe gūtho gūthena saṃsandati sametīti samuddantare janapadantare cakkavālāntare ṭhitopi vaṇṇenapi gandhenapi rasenapi nānattaṃ anupagacchanto saṃsandati sametī, ekasadisova hoti nirantaro. Sesesupi eseṇa nayo. Ayaṃ pana anīṭṭhaupamā hīnaajjhāsayaṇaṃ hīnaajjhāsayaṇassa sarikkhabhāvadassanattaṃ āhaṭṭā, khīrādivisiṭṭhopamā kalyāṇajjhāsayaṇaṃ ajjhāsayaṇassa sarikkhabhāvadassanattaṃ.

Saṃsaggāti dassanasavanasaṃsaggādivatthukena taṇhāsnehena. Vanatho jātoti kilesavanaṃ jātaṃ. Asaṃsaggena chijjatīti ekato ṭhānanisajjādīni akarontassa asaṃsaggena adassanena chijjati. Sāduhivīti parisuddhajīvitaṃ jīvamāno. Sahāvaseti sahavāsaṃ vaseyya. Chaṭṭhaṃ.

7. Assaddhasaṃsandanasuttavaṇṇanā

101. Sattame assaddhā assaddhehītiādīsu buddhe vā dhamme vā saṅghe vā saddhāviraḥitā nirojā nirasā puggalā samuddassa orimatīre ṭhitā pārimatīrepi ṭhitehi assaddhehi saddhiṃ tāya assaddhatāya ekasadisā nirantarā honti. Tathā ahirikā bhinnamariyādā alajjipuggalā ahirikehi, anottappino pāpakiriyāya abhāyamānā anottappīhi, appassutā sutaviraḥitā appassutehi, kusītā ālasiyapuggalā kusītehi, muṭṭhassatino bhattanikkhittakākaṃsaṃsanikkhittasiṅgālasadisā muṭṭhassatīhi, duppaññā khandhādiparicchedikāya paññāya abhāvena nippaññā tādiseheva duppaññehi, saddhāsampaṇṇā cetiyavandanādīkiccapasutā saddhehi, hirimaṇā lajjipuggalā hirimanehi, ottappino pāpabhīrukā ottappīhi, bahussutā sutadharā āgamadharā tantipālakā vaṃsānurakkhakā bahussutehi, āraddhavīriyā paripuṇṇaparakkamā āraddhavīriyehi, upaṭṭhitassatī sabbakiccapariggāhikāya satiyā samannāgatā upaṭṭhitassatīhi, paññavanto mahāpaññehi vajirūpamaññehi paññavantehi saddhiṃ dūre ṭhitāpi tāya paññāsampattiyā saṃsandanti samenti.

Sattamaṃ.

8-12. Assaddhamūlakasuttādivaṇṇanā

102-106. Aṭṭhamādīni teyeva assaddhādidhamme tikavasena katvā desitāni. Tattha aṭṭhame assaddhādimūlakā kaṇhapakkhasukkapakkhavasena pañca tikā vuttā, navame ahirikamūlakā cattāro. Dasame anottappamūlakā tayo, ekādasame appassutamūlakā dve, dvādasame kusītamūlako eko tiko vuttoti sabbepi pañcasu suttantesu pannarasa tikā honti. Pannarasa cete suttantātipi vadanti. Ayaṃ tika peyyālo nāma. Aṭṭhamādīni.

Dutiyo vaggo.

3. Kamma pathavaggo

1-2. Asamāhitasuttādivaṇṇanā

107-108. Ito paresu paṭhamamaṃ assaddhādipaṇcaka vasena vuttaṃ, tathā dutiyamaṃ. Paṭhame pana asamāhitapadaṃ catutthamaṃ, dutiye dussīlapadaṃ. Evaṃ vuccamāne bujjanakapuggalānaṃ ajjhāsayena hi etāni vuttāni. Ettha asamāhitāti upacārappanāsamādhirahitā. Dussīlāti nissīlā. Paṭhamadutiyāni.

3-5. Pañcasikkhāpadasuttādivaṇṇanā

109-111. Tatiyamaṃ pañcakamma pathavasena bujjanakānaṃ ajjhāsayavasena vuttaṃ, catutthamaṃ satta kamma pathavasena, pañcamamaṃ dasakamma pathavasena. Tattha tatiye surāmerayamajjappamādaṭṭhāyino ti surāmerayasaṅkhātamaṃ majjamaṃ yāya pamādacetanāya pivanti, sā “surāmerayamajjappamādo” ti vuccati, tasmīṃ tiṭṭhantīti surāmerayamajjappamādaṭṭhāyino. Ayaṃ tāvettha asādhāraṇapadassa attho.

Pañcame paṇamaṃ atipātenti ti paṇātipātino, paṇaghātikāti attho. Adinnaṃ ādiyaṇtīti adinnādāyino, parassahārinoti attho. Vatthukāmesu kilesakāmena micchā carantīti kāmesumicchācārino. Musā vadantīti musāvādino, paresamaṃ atthabhaṇṇakamaṃ tucchamaṃ alikamaṃ vācamaṃ bhāsitaroti attho. Pisuṇā vācā etesanti pisuṇavācā. Mammacchedikā pharusā vācā etesanti pharusavācā. Samphamaṃ niratthakamaṃ vacanaṃ palapantīti samphappalāpino. Abhijjhāyaṇtīti abhijjhāluno, parabhaṇḍe lubbhanasīlāti attho. Byāpannaṃ pūtibhūtaṃ cittametesanti byāpannacittā. Micchā pāpikā viññugarahitā etesamaṃ diṭṭhīti micchādiṭṭhikā, kamma pathapariyāpannāya “natthi dinna” ntiādivatthukāya micchatapariyāpannāya aniyānikadiṭṭhiyā samannāgatāti attho. Sammā sobhanā viññūpasatthā etesamaṃ diṭṭhīti sammādiṭṭhikā, kamma pathapariyāpannāya “atthi dinna” ntiādikāya kammassakatadiṭṭhiyā sammattapariyāpannāya maggadiṭṭhiyā ca samannāgatāti attho. Idamaṃ tāvettha anuttānānaṃ padānaṃ padavaṇṇanāmatthamaṃ.

Yo pana tesamaṃ paṇātipāto adinnādānaṃ kāmesumicchācāro musāvādo pisuṇavācā pharusavācā samphappalāpo abhijjhā byāpādo micchādiṭṭhīti kaṇhapakkhe dasavidho attho hoti. Tattha paṇassa atipāto paṇātipāto, paṇavadho paṇaghātoto vuttaṃ hoti. Pānoti cettha vohārato satto, paramatthato jīvitindriyamaṃ. Tasmīṃ pana pāṇe pāṇasaññino jīvitindriyupacchedakaupakkamasamuṭṭhāpikā kāyavacīdvārānaṃ aññataradvārappavattā vadhakacetanā paṇātipāto. So guṇavirahitesu tiracchānagatādīsu pāṇesu khuddake pāṇe appasāvajjo, mahāsārīre mahāsāvajjo.

Kasmā? Payogamahantatāya, payogasamattepi vatthumahantatāya. Guṇavantesu manussādīsu appaguṇe appasāvajjo, mahāguṇe mahāsāvajjo. Sarīraguṇānaṃ pana samabhāve sati kilesānaṃ upakkamānañca mudutāya appasāvajjo, tibbatāya mahāsāvajjoti veditabbo.

Tassa pañca sambhārā honti - pāṇo, pāṇasaññitā, vadhakacittaṃ, upakkamo, tena maraṇanti. Cha payogā sāhatthiko, āṇattiko, nissaggiyo, thāvaro, vijjāmayo, iddhimayoti. Imasmiṃ panatthe vitthāriyamāne atippapañco hoti, tasmā taṃ na vitthārayāma, aññañca evarūpaṃ. Atthikehi pana samantapāsādikāṃ vinayaṭṭhakathaṃ oloketvā gahetabbo.

Adinnassa ādānaṃ adinnādānaṃ, parassaharaṇaṃ theyyaṃ corikāti vuttaṃ hoti. Tattha adinnanti parapariggahitaṃ, yattha paro yathākāmakāritaṃ āpajjanto adaṇḍāraho anupavajjo hoti. Tasmīṃ pana parapariggahite parapariggahitasaññino tadādāyakaupakkamasamuṭṭhāpikā theyyacetanā adinnādānaṃ. Taṃ hīne parasantake appasāvajjaṃ, paṇīte mahāsāvajjaṃ. Kasmā? Vatthupaṇītatāya. Vatthusamatte sati guṇādhikānaṃ santake vatthusmiṃ mahāsāvajjaṃ, taṃ taṃ guṇādhikaṃ upādāya tato tato hīnaguṇassa santake vatthusmiṃ appasāvajjaṃ.

Tassa pañca sambhārā honti - parapariggahitaṃ, parapariggahitasaññitā, theyyacittaṃ, upakkamo, tena haraṇanti. Cha payogā sāhatthikādayova. Te ca kho yathānurūpaṃ theyyāvahāro, pasayhāvahāro, paṭicchannāvahāro, parikkappāvahāro, kusāvahāroti imesaṃ avahārānaṃ vasena pavattāti ayamettha saṅkhepo, vitthāro pana samantapāsādikāyaṃ vutto.

Kāmesumicchācāroti ettha pana kāmesūti methunasamācāresu. Micchācāroti ekantanindito lāmakācāro. Lakkhaṇato pana asaddhammādhippāyena kāyadvārappavattā agamanīyaṭṭhānavītikamacetanā kāmesumicchācāro. Tattha agamanīyaṭṭhānaṃ nāma purisānaṃ tāva māturakkhitā piturakkhitā mātāpiturakkhitā bhāturakkhitā bhaginirakkhitā ñātirakkhitā gottarakkhita dhammarakkhitā sārakkhā saparidaṇḍāti māturakkhitādayo dasa, dhanakkītā chandavāsiniṃ bhogavāsiniṃ paṭavāsiniṃ odapattakinī obhatacumbaṭā dāsī ca bhariyā ca kammakārī ca bhariyā ca dhajāhaṭā muhuttikāti etā dhanakkītādayo dasāti vīsati itthiyo. Itthīsu pana dvinnaṃ sārakkhasaparidaṇḍānaṃ, dasannañca dhanakkītādīnanti dvādasannaṃ itthīnaṃ aññe purisā. Idaṃ agamanīyaṭṭhānaṃ nāma. So panesa micchācāro sīlādiguṇarahite agamanīyaṭṭhāne appasāvajjo, sīlādiguṇasampanne mahāsāvajjo. Tassa cattāro sambhārā - agamanīyavatthu, tasmīṃ sevanacittaṃ, sevanappayogo, maggenamaggapaṭipattiadhiṇvāsanti. Eko payogo sāhatthiko eva.

Musāti visaṃvādanapurekkhārassa atthabhañjanako vacīpayogo kāyappayogo vā, visaṃvādanādhippāyena panassa paravisaṃvādanakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā, musāvādo. Aparo nayo - musāti abhūtaṃ atacchaṃ vatthu. Vādoti tassa bhūtato tacchato viññāpanaṃ. Lakkhaṇato pana atathaṃ vatthum tathato paraṃ viññāpetukāmassa tathāviññāttisamuṭṭhāpikā cetanā musāvādo. So yamatthaṃ bhañjati, tassa appatāya appasāvajjo, mahantatāya mahāsāvajjo. Api ca gahaṭṭhānaṃ attano santakaṃ adātukāmatāya natthītiādinayappavatto appasāvajjo, sakkhinā hutvā atthabhañjanatthaṃ vutto mahāsāvajjo. Pabbajitānaṃ appakampi telaṃ vā sappiṃ vā labhitvā hasādhippāyena “ajja gāme telaṃ nadī maññe sandatī”ti pūraṇakathānayaṃ pavatto appasāvajjo, adiṭṭhaṃyeva pana

“diṭṭha”ntiādinā nayena vadantānaṃ mahāsāvajjo. Tassa cattāro sambhārā honti - atathaṃ vatthu, viśaṃvādanacittaṃ, tajjo vāyāmo, parassa tadatthavijānananti. Eko payogo sāhatthikova. So kāyena vā kāyapaṭibaddhena vā vācāya vā paraviśaṃvādakakiriyākaraṇe daṭṭhabbo. Tāya ce kiriyāya paro tamatthaṃ jānāti, ayaṃ kiriyāsamuṭṭhāpikacetanākkhaṇeyeva musāvādakammunā bajjhati.

Pisuṇavācātiādisu yāya vācāya, yassa taṃ vācaṃ bhāsatī, tassa hadaye attano piyabhāvaṃ, parassa ca suññabhāvaṃ karoti, sā pisuṇavācā. Yāya pana attānampi parampi pharusāṃ karoti, yā vācā sayampi pharusā, neva kaṇṇasukhā na hadayaṅgamā, ayaṃ pharusavācā. Yena pana samphaṃ palapati niratthakaṃ, so samphappalāpo. Tesaṃ mūlabhūtā cetanāpi pisuṇavācādināmameva labhati. Sā eva ca idha adhippetāti.

Tattha saṃkiliṭṭhacittassa paresaṃ vā bhedāya, attano piyakamyatāya vā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā cetanā pisuṇavācā. Sā yassa bhedaṃ karoti, tassa appaṇatāya appasāvajjā, mahāṇatāya mahāsāvajjā. Tassā cattāro sambhārā - bhinditabbo paro, iti ime nānā bhavissanti, vinā bhavissantīti bhedapurekkhārātā, iti ahaṃ piyo bhavissāmi vissāsikoti piyakamyatā vā, tajjo vāyāmo, tassa tadatthavijānananti.

Parassa mammacchedakakāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā ekantapharusacetanā pharusavācā. Tassā āvibhāvatthamidaṃ vatthu - eko kira dārako mātu vacanaṃ anādiyitvā araṇṇaṃ gacchati. Mātā taṃ nivattetuṃ asakkontī, “caṇḍā taṃ mahimsī anubandhatū”ti akkosi. Athassa tattheva araṇṇe mahimsī utṭhāsī. Dārako, “yaṃ mama mātā mukhena kathesi, taṃ mā hotu, yaṃ cittaṃ cintesi, taṃ hotū”ti saccakiriyaṃ akāsī. Mahimsī tattheva baddhā viya atṭhāsī. Evaṃ mammacchedakopi payogo cittasaṇhatāya pharusavācā na hoti. Mātāpitaro hi kadāci puttake evaṃ vadanti - “corā vo khaṇḍākhāṇikaṃ karontū”ti, uppalapattampi ca nesaṃ upari patantaṃ na icchanti. Ācariyupajjhāyā ca kadāci nissitake evaṃ vadanti - “kiṃ ime ahirikā anottappino caranti, niddhamatha ne”ti. Atha ca nesaṃ āgamādhigamasampattiṃ icchanti. Yathā ca cittasaṇhatāya pharusavācā na hoti, evaṃ vacanaṇhatāya aphaṇusavācāpi na hoti. Na hi mārāpetukāmassa “imaṃ sukhaṃ sayāpethā”ti vacanaṃ aphaṇusavācā hoti. Cittapharusatāya panesā pharusavācāva. Sā yaṃ sandhāya pavattitā, tassa appaṇatāya appasāvajjā, mahāṇatāya mahāsāvajjā. Tassā tayo sambhārā - akkositabbo paro, kupitacittaṃ, akkosanāti.

Anatthaviññāpikā kāyavacīpayogasamuṭṭhāpikā akusalacetanā samphappalāpo. So āsevanamandatāya appasāvajjo, āsevanamahantatāya mahāsāvajjo. Tassa dve sambhārā - bhāratayuddha-sītāharaṇādi-niratthakakathā-purekkhārātā, tathārūpikathākathanañcāti.

Abhijjhāyatīti abhijjhā. Parabhaṇḍābhimukhī hutvā tanninnatāya pavattatīti attho. Sā “aho vatidaṃ mamassā”ti evaṃ parabhaṇḍābhijjhāyanalakkhaṇā adinnādānaṃ viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Tassā dve sambhārā parabhaṇḍaṃ attano pariṇāmanañca. Parabhaṇḍavatthuke hi lobhe uppannapi na tāva kammaṇṇabhedo hoti, yāva na “aho vatidaṃ mamassā”ti attano pariṇāmetīti.

Hitasukhaṃ byāpādayatīti, byāpādo. So paravināsāya manopadosalakkhaṇo. Pharusavācā viya appasāvajjo mahāsāvajjo ca. Tassa dve sambhārā parasatto ca, tassa ca vināsacintā. Parasattavatthuke hi kodhe uppannapi na tāva

kammopathabhedo hoti, yāva na “aho vatāyaṃ ucchijjeyya vinasseyyā”ti tassa vināsaṃ cinteti.

Yathābhuccagahaṇābhāvena micchā passatīti micchādiṭṭhi. Sā “natthi dinna”ntiādinaṃ nayena viparītadassanalakkhaṇā samphappalāpo viya appasāvajjā mahāsāvajjā ca. Api ca aniyatā appasāvajjā, niyatā mahāsāvajjā. Tassā dve sambhārā - vatthuno ca gahitākāraviparītātā yathā ca naṃ gaṇhāti, tathābhāvena tassā upaṭṭhānanti.

Imesaṃ pana dasannaṃ akusalakammopathānaṃ dhammato koṭṭhāsato ārammaṇato vedanāto mūlatoti pañcahākārehi vinicchayo veditabbo. Tattha dhammatoti etesu hi paṭipāṭiyā satta cetanādharmāva honti, abhijjhādayo tisso cetanāsampayuttā. Koṭṭhāsato paṭipāṭiyā satta, micchādiṭṭhi cāti ime aṭṭha kammopathā eva honti, no mūlāni, abhijjhābyāpādā kammopathā ceva mūlāni ca. Abhijjhā hi mūlaṃ patvā lobho akusalamūlaṃ hoti, byāpādo doso akusalamūlaṃ.

Ārammaṇatoti pāṇātipāto jīvitindriyārammaṇato saṅkhārārammaṇo hoti, adinnādānaṃ sattārammaṇaṃ vā saṅkhārārammaṇaṃ vā, micchācāro phoṭṭhabbavasena saṅkhārārammaṇova, sattārammaṇotipi eke. Musāvādo sattārammaṇo vā saṅkhārārammaṇo vā, tathā piṣuṇavācā. Pharusavācā sattārammaṇāva. Samphappalāpo diṭṭhasutamutaviññātavasena sattārammaṇo vā saṅkhārārammaṇo vā, tathā abhijjhā. Byāpādo sattārammaṇova. Micchādiṭṭhi tebhūmakadhammavasena saṅkhārārammaṇā.

Vedanātoti pāṇātipāto dukkhavedano hoti. Kiñcāpi hi rājāno coraṃ disvā hasamānāpi “gacchatha naṃ ghātethā”ti vadanti, sannitṭhāpakacetanā pana nesaṃ dukkhasampayuttāva hoti. Adinnādānaṃ tivedanaṃ, micchācāro sukhamajjhattavasena dvivedano, sannitṭhāpakacitte pana majjhattavedano na hoti. Musāvādo tivedano, tathā piṣuṇavācā pharusavācā dukkhavedanā, samphappalāpo tivedano, abhijjhā sukhamajjhattavasena dvivedanā, tathā micchādiṭṭhi. Byāpādo dukkhavedano.

Mūlatoti pāṇātipāto dosamohavasena dvimūlako hoti, adinnādānaṃ dosamohavasena vā lobhamohavasena vā, micchācāro lobhamohavasena. Musāvādo dosamohavasena vā lobhamohavasena vā, tathā piṣuṇavācā samphappalāpo ca. Pharusavācā dosamohavasena, abhijjhā mohavasena ekamūlā, tathā byāpādo. Micchādiṭṭhi lobhamohavasena dvimūlāti.

Pāṇātipātā paṭiviratātiādīsu pāṇātipātādayo vuttatthā eva. Yāya pana viratīyā ete paṭiviratā nāma honti, sā bhedato tividdhā hoti sampattavirati samādanavirati samucchedaviratīti. Tattha asamādinnaśikkhāpadānaṃ attano jātivayabāhusaccādīni paccavekkhitvā “ayuttaṃ amhākaṃ evarūpaṃ kātu”nti sampattaṃ vatthum avītikkamantānaṃ uppajjamānā virati sampattaviratīti veditabbā sīhaḷāḍiṇe cakkanaupāsakassa viya. Tassa kira daharakāleyeva mātu rogo uppajji. Vejjena ca “allasasakamaṃsaṃ laddhum vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Tato cakkanassa bhātā “gaccha tāta khettaṃ āhiṇḍāhī”ti cakkanam pesesi. So tattha gato. Tasmiṃca samaye eko saso taruṇasassaṃ khādītum āgato hoti. So taṃ disvā vegena dhāvanto vallyiā baddho “kiri kirī”ti saddamakāsi. Cakkano tena saddena gantvā taṃ gahetvā cintesi “mātu bhesajjaṃ karomī”ti. Puna cintesi - “na metaṃ patirūpaṃ, yvāhaṃ mātu jīvitakāraṇā paraṃ jīvītā voropeyya”nti. Atha naṃ “gaccha araṇṇe sasehi saddhiṃ tiṇodakaṃ paribhuñjā”ti muñci. Bhātārā ca “kiṃ tāta saso laddho”ti? Pucchito taṃ pavattiṃ ācikkhi. Tato naṃ bhātā paribhāsi. So mātu santikaṃ gantvā, “yatohaṃ jāto,

nābhijānāmi sañcicca pāṇaṃ jīvitaṃ voropetā”ti saccaṃ vatvā aṭṭhāsi, tāvadeva cassa mātā arogā ahosi.

Samādinna sikkhāpadānaṃ pana sikkhāpadasamādāne ca tatuttari ca attano jīvitaṃ pariccajivā vatthuṃ avītikkamantānaṃ uppajjamānā virati samādanaviratīti veditabbā, uttaravaḍḍhamānapabbata vāsīupāsakassa viya. So kira ambariyavihāravāsīpiṅgalabuddharakkhitattherassa santike sikkhāpadāni gahetvā khettaṃ kasati. Athassa goṇo naṭṭho, so taṃ gavesanto uttaravaḍḍhamānapabbataṃ āruhi, tatra naṃ mahāsappo aggahesi. So cintesi - “imāya tikhiṇāya vāsiyā sīsaṃ chindāmī”ti. Puna cintesi - “na metaṃ patirūpaṃ, yvāhaṃ bhāvanīyassa garuno santike sikkhāpadaṃ gahetvā bhindeyya”nti. Evaṃ yāvatatiyaṃ cintetvā - “jīvitaṃ pariccajāmi, na sikkhāpada”nti aṃse ṭhapitaṃ tikhiṇadaṇḍavāsisaṃ araṇṇe chaḍḍesi. Tāvadeva mahāvālo naṃ muñcitvā agamāsīti.

Ariyamaggasampayuttā pana virati samucchedaviratīti veditabbā, yassā uppattito pabhuti pāṇaṃ ghāteṣāmiṃ ariyapuggalānaṃ cittampi na uppajjatīti.

Yathā ca akusalānaṃ, evaṃ imesaṃpi kusalakamma pathānaṃ dhammato koṭṭhāsato ārammaṇato vedanāto mūlatoti pañcahākārehi vinicchayo veditabbo. Tattha dhammatoti etesu hi paṭipāṭiyā satta cetanāpi vaṭṭanti viratiyopi, ante tayo cetanāsampayuttāva.

Koṭṭhāsatotī paṭipāṭiyā satta kamma pathā eva, na mūlāni, ante tayo kamma pathā ceva mūlāni ca. Anabhijjhā hi mūlaṃ patvā alobho kusalamūlaṃ hoti, abyāpādo adoso kusalamūlaṃ, sammādiṭṭhi amoho kusalamūlaṃ.

Ārammaṇatotī pāṇātipātādīnaṃ. Ārammaṇāneva etesaṃ ārammaṇāni. Vītikkamitabbavattuttoyeva hi virati nāma hoti. Yathā pana nibbānārammaṇo ariyamaggo kilese pajahati, evaṃ jīvitindriyādiārammaṇāpete kamma pathā pāṇātipātādīni dussīlyāni pajahantīti veditabbā.

Vedanātotī sabbe sukhavedanā vā honti majjhattavedanā vā. Kusalaṃ patvā hi dukkhavedanā nāma natthi.

Mūlatoti paṭipāṭiyā satta ñāṇasampayuttacittena viramantassa alobhaadosaamohavasena timūlā honti, ñāṇavippayuttacittena viramantassa dvimūlā. Anabhijjhā ñāṇasampayuttacittena viramantassa dvimūlā hoti, ñāṇavippayuttacittena ekamūlā. Alobho pana attanāva attano mūlaṃ na hoti. Abyāpādepi eseva nayo. Sammādiṭṭhi alobhaadosavasena dvimūlāvāti. Tatiyādīni.

6. Aṭṭhaṅgikasuttavaṇṇanā

112. Chaṭṭhaṃ aṭṭhamaggaṅgavasena bujjanakānaṃ ajjhāsayavasena vuttaṃ. Chaṭṭhaṃ.

7. Dasaṅgasuttavaṇṇanā

113. Sattamaṃ dasamicchattasammattavasena. Tattha micchāñāṇinoti micchāpaccavekkhaṇena samannāgatāti attho. Micchāvimuttinoti aniyyānikavimuttino kusalavimuttīti gahetvā ṭhitā. Sammāñāṇinoti sammāpaccavekkhaṇā. Sammāvimuttinoti niyyānikāya phalavimuttiyā samannāgatāti. Sattamaṃ.

4. Catutthavaggo

1. Catudhātusuttavaṇṇanā

114. Catutthavaggassa paṭhame pathavīdhātūti paṭiṭṭhādhātu. Āpodhātūti ābandhanadhātu. Tejodhātūti paripācanadhātu. Vāyodhātūti vitthambhanadhātu. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato pana vīsatikoṭṭhāsādivasena etā kathetabbā. Paṭhamam.

2. Pubbesambodhasuttavaṇṇanā

115. Dutiye ayaṃ pathavīdhātuyā assādoti ayaṃ pathavīdhātunissayo assādo. Svāyaṃ kāyaṃ abbhunnāmetvā udaraṃ pasāretvā, “idha me aṅgulaṃ pavesituṃ vāyamathā”ti vā hatthaṃ pasāretvā, “imaṃ nāmetuṃ vāyamathā”ti vā vadati, evaṃ pavattānaṃ vasena veditabbo. Aniccātiādīsu hutvā abhāvākārena aniccā, paṭipīlanākārena dukkhā, sabhāvavigamākārena vipariṇāmadhammā. Ayaṃ pathavīdhātuyā ādīnavoti yena ākārena sā aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayamākāro pathavīdhātuyā ādīnavoti attho. Chandarāgavinayo chandarāgappahānanti nibbānaṃ āgamma pathavīdhātuyā chandarāgo vinīyati ceva pahīyati ca, tasmā nibbānamassā nissaraṇam.

Ayaṃ āpodhātuyā assādoti ayaṃ āpodhātunissayo assādo. Svāyaṃ aññaṃ āpodhātuyā upaddutaṃ disvā, “kiṃ ayaṃ nipannakālato paṭṭhāya passāvaṭṭhānābhimukho nikkhamati ceva pavisati ca, appamattakampissa kammaṃ karontassa sedatintaṃ vatthaṃ pīletabbatākāraṃ pāpuṇāti, anumodanamattampi kathentassa tālavaṇṇaṃ gaṇhitabbaṃ hoti, mayaṃ pana sāyaṃ nipannā pātova utṭhahāma, māsapūṇṇaghaṭo viya no sarīraṃ, mahākammaṃ karontānaṃ sedamattampi no na uppajjati, asanisaddena viya dhammaṃ kathentānaṃ sarīre usumākāramattampi no natthī”ti evaṃ pavattānaṃ vasena veditabbo.

Ayaṃ tejodhātuyā assādoti ayaṃ tejodhātunissayo assādo. Svāyaṃ sītagahaṇike disvā, “kiṃ ime kiñcideva yāgubhattakhajjamattaṃ ajjhoharivā thaddhakucchino nisīditvā sabbarattiṃ aṅgārakaṭāhaṃ pariyesanti, phusitamattesupi sarīre patitesu aṅgārakaṭāhaṃ ottharivā pārupitvāva nipajjanti? Mayaṃ pana atithaddhampi maṃsaṃ vā pūvaṃ vā khādāma, kucchipūraṃ bhattaṃ bhuñjāma, tāvadeva no sabbaṃ pheṇapiṇḍo viya vilīyati, sattāhavaddalikāya vattamānāya sarīre sītānudahanamattampi no natthī”ti evaṃ pavattānaṃ vasena veditabbo.

Ayaṃ vāyodhātuyā assādoti ayaṃ vāyodhātunissayo assādo. Svāyaṃ aññe vātabhīruke disvā, “imesaṃ appamattakampi kammaṃ karontānaṃ anumodanamattampi kathentānaṃ sarīraṃ vāto vijjhati, gāvutamattampi addhānaṃ gatānaṃ hatthapādā sīdanti, piṭṭhi rujjati, kucchivātasīsavātakaṇṇavātādīhi niccupaddutā telaphāṇitādīni vātabhesajjāneva karontā atināmenti, amhākaṃ pana mahākammaṃ karontānampi tiyāmarattiṃ dhammaṃ kathentānampi ekadivaseneva dasa yojanāni gacchantānampi hatthapādasamāsīdanamattaṃ vā piṭṭhirujjanamattaṃ vā na hotī”ti, evaṃ pavattānaṃ vasena veditabbo. Evaṃ pavattā hi etā dhātuyo assādenti nāma.

Abbhaññāsinti abhivisiṭṭhena ñāṇena aññāsiṃ. Anuttaraṃ sammāsambodhinti uttaravirahitaṃ sabbasetṭhaṃ sammā sāmāñca bodhiṃ, atha vā pasatthaṃ sundarañca bodhiṃ. Bodhīti rukkhopi maggopi sabbaññutaññāṇampi nibbānampi. “Bodhirukkhamaṇe paṭhamābhisaṃbuddho”ti ca “antarā ca bodhiṃ antarā ca gaya”nti ca āgataṭṭhānesu hi rukkho bodhīti vuccati. “Bodhi vuccati catūsu maggesu ñāṇa”nti āgataṭṭhāne maggo. “Pappoti bodhiṃ varabhūrimedhaso”ti āgataṭṭhāne sabbaññutaññāṇaṃ. “Patvāna bodhiṃ amataṃ asaṅkhata”nti āgataṭṭhāne nibbānaṃ. Idha pana bhagavato arahattamaggo adhippeto.

Sāvakaṇaṃ arahattamaggo anuttarā bodhi hoti, na hotīti? Na hoti. Kasmā? Asabbaguṇadāyakattā. Tesañhi kassaci arahattamaggo arahattaphalameva deti, kassaci tisso vijjā, kassaci cha abhiññā, kassaci catasso paṭisambhidā, kassaci sāvakaṇāmiññāṇaṃ. Paccekabuddhānampi paccekabodhiññāṇameva deti. Buddhānaṃ pana sabbaguṇasampattiṃ deti abhiseko viya rañño sabbalokissariyabhāvaṃ. Tasmā aññassa kassacipi anuttarā bodhi na hoti.

Abhisambuddhoti paccaññāsinti “abhisambuddho ahaṃ patto paṭivijjhivā tṭhito”ti evaṃ paṭijāniṃ. Ñāṇaṇca pana me dassanaṃ udapādīti adhigataguṇadassanasamatthaṃ paccavekkhaṇaṇāṇaṇca me udapādi. Akuppā me vimuttīti “ayaṃ mayhaṃ arahattaphalavimutti akuppā”ti evaṃ ñāṇaṃ udapādi. Tattha dvīhākārehi akuppatā veditabbā kāraṇato ca ārammaṇato ca. Sā hi catūhi maggehi samucchinnaṃ kilesānaṃ puna anivattanatāya kāraṇatopi akuppā, akuppadhammaṃ nibbānaṃ ārammaṇaṃ katvā pavattatāya ārammaṇatopi akuppā. Antimāti pacchimā. Natthi dāni punabbhavoti idāni puna añño bhavo nāma natthīti.

Imasmiṃ sutte cattāri saccāni kathitāni. Kathaṃ? Catūsu hi dhātūsu assādo samudayasaccaṃ, ādīnava dukkhasaccaṃ, nissaraṇaṃ nirodhasaccaṃ, nirodhappajānanaṃ maggo maggasaccaṃ. Vitthāravasenapi kathetuṃ vaṭṭatiyeva. Ettha hi yaṃ pathavīdhātuṃ paṭicca uppajjati sukhaṃ somanassaṃ, ayaṃ pathavīdhātuyā assādoti pahānapaṭivedho samudayasaccaṃ. Yā pathavīdhātu aniccā dukkhā vipariṇāmadhammā, ayaṃ pathavīdhātuyā, ādīnavoti pariññāpaṭivedho dukkhasaccaṃ. Yo pathavīdhātuyā chandarāgavinayo chandarāgappahānaṃ, idaṃ pathavīdhātuyā nissaraṇanti sacchikiriyāpaṭivedho nirodhasaccaṃ. Yā imesu tīsu tṭhānesu diṭṭhi saṅkappo vācā kammanto ājīvo vāyāmo sati samādhi, ayaṃ bhāvanāpaṭivedho maggasaccanti. Dutiyaṃ.

3. Acariṃsuttavaṇṇanā

116. Tatiye acarinti ñāṇacārena acariṃ, anubhavanacārenāti attho. Yāvatāti yattako. Tatiyaṃ.

4. Nocaḍḍamsuttavaṇṇanā

117. Catutthe nissatṭhiādīni ādito vuttapaṭisedhena yojetvā “na nissatṭhā, na viṣaṃyuttā, na vippamuttā, na vimariyādikatenā cetasa vihariṃsū”ti evaṃ veditabbāni. Dutiyānaye vimariyādikatenāti nimmariyādikatenā. Tattha duvidhā mariyādā kilesamariyādā vaṭṭamariyādāti. Tattha ca yassa upaḍḍhā kilesā pahīnā, upaḍḍhā appahīnā, vaṭṭaṃ vā pana upaḍḍhaṃ pahīnaṃ, upaḍḍhaṃ appahīnaṃ, tassa cittaṃ pahīnakilese vā vaṭṭaṃ vā sandhāya vimariyādikaṃ, appahīnakilese vā

vaṭṭaṃ vā sandhāya na vimariyādikaṃ. Idha pana ubhayassāpi pahīnattā
“vimariyādikatena cetasā”ti vuttaṃ, mariyādaṃ akatvā ṭhītena atikkantamariyādena
cetasāti attho. Iti tīsupi imesu suttesu catusaccameva kathitaṃ. Catutthaṃ.

5. Ekantadukkkhasuttavaṇṇanā

118. Pañcame ekantadukkhāti atikkamitvā ṭhītassa tattakāro viya ekanteneva
dukkhā. Dukkhānupatitāti dukkhena anupatitā. Dukkhāvakkantāti dukkhena okkantā
otiṇṇā. Sukhāti sukhavedanāya paccayabhūtā. Evaṃ sabbattha attho veditabbo.
Imasmiṃ sutte dukkhalakkhaṇaṃ kathitaṃ. Pañcamaṃ.

6-10. Abhinandasuttādivaṇṇanā

119-123. Chaṭṭhasattamesu vivaṭṭaṃ, avasāne tīsu catusaccamevāti. Chaṭṭhādīni.

Catuttho vaggo.

Dhātusaṃyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Σχόλια. 2. Σχόλια για το βιβλίο περί της αιτιότητας. 3. Συνδεδεμένες ομιλίες για τα στοιχεία έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org